

KULTUR

Enligt författaren Göran Hägg har Robert Louis Stevensons barnbok "Skattkamarön" en naturlig plats bland klassikerna tack vare ett kristallklart språk och gestaltningen av kapten Silver - en av de bästa skurkarna i litteraturhistorien.

En inkörsport till den stora litteraturen

En dag i början på 1880-talet ritade Robert Louis Stevenson en skattkarta för att roa sin styvson Lloyd Osbourne. Stevenson var skotte, lungsjuk och obotlig romantiker. Han var drygt 30 år och hade gift sig med en frönsittad amerikanska. För att försörja henne och hennes sex hade han producerat ambitiösa reseskisser, artiklar och berättelser. Nu ville han leka och fantasera i stället.

Klassikern

Skattkamarön
Robert Louis Stevenson

För man tro honom själv var det just kartan som fick honom att som en sorts förklaring i rasande fart skriva ihop de 15 första kapitlen av *Skattkamarön* (Treasure Island) utgiven som bok 1883 - denna den mest levande och sympatiska av det sena 1880-talets romanklassiker.

(Det är bara i Sverige som "barnböcker" av den här sorten inte räknas som klassiker i den "riktiga" litteraturen.)

Magi

För generationer av unga läsare har den varit en av inkörsportarna till den stora litteraturen. (Det är något fel på litteraturforskare som inte gått vägen över spännings- och spänningsläsning.) Men boken behåller sin magi också när man läser den som vuxen.

Värld

I de första sex kapitlen tar, som vi minns, den gamle sjövärvaren Billy Bones in på vräckskeppet "Amiral Benbow" och niper sig till döds när hans läskiga kolleger kommer för att ta KARTAN. Lille Jim Hawkins och hans mor flyr med pappret till traktens godsägare, Dr. Livesey, som tillsammans med doktor Livesey utrustar en expedition för att finna kapten Flints skatt.

Många äldre och senare äventyrsböcker börjar lika bra. Men knappast någon är lika väl skriven. Stevensons språk är med stöta berömt för sin skönhet. I engelsk litteraturhistoria betyder "schockert språk" inte krångliga meningar, överlastade bilder och massor av adjektiva (vilket kännetecknar den svenska) utan att allt är glasklart, enkelt och klingfullt - inte ett överflödigt ord. Precis som de svenska 1880-talsklassikerna är "Skattkamarön" skriven för att läsas högt, och den vanligaste svenska översättningen, av den fina poeten Gunnar Mascoll Sjöversholms, är fortfarande mycket spännande i det skicket.

Men, oss emellan, när läste vi senast en bok bara för dess språk?

Värkligt märkvärdigt blir "Skattkamarön" först i de följande kapitlen, då den onöje skeppskonken John Silver gör entré. John Silver är världslitteraturs ärens bästa skurk. "Skattkamarön"

är lika otänkbar utan honom som "Hamlet" utan Hamlet.

Den godtrogne Trelovney har ju också engagerat hela Flints gamla sjövärvband som besättning på skattjägarskeppet Hispaniola, men det är Silver som är deras ledare och mot honom skulle vem som helst stå sig slått.

Genial

Det är i dag svårt att inse vilken genial utskapelse Silver faktiskt är. Allt annat i "Skattkamarön" är lek med litterärt läroged, men John Silver

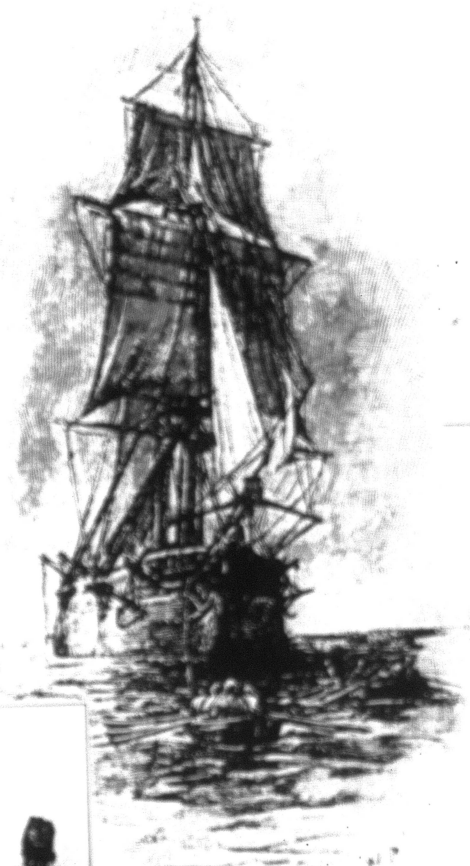
"upptäckt" os av Stevenson. Sedan dess finns han ibland oss, och vi känner honom oavsett om han kallar sig Billie eller Coehobles eller bara är vår plågoande på skolgården eller kontoret.

Tidigare bovar var nattsvarta som Shakespeare "Richard III" Annu hos Dickens är ondskan färlig och ful. Någon gång kunde den som hos Dumas eller Thackeray förläsa sig till vackra kvinnor. Men den avslöjades alltid och fick sitt straff.

John Silver däremot är och förblir omätligt charmerande, omätligt intelligen och omöjlig att inte älska. Även sedan man vet vad han gjort sig skyldig till. Ondskan har en dialekt charm och nästan erotisk dragningskraft som helt ämnas hos godheten! De som älskar oss har inte alls den dragningskraft som de verkliga lymfarna besitter. Men detta är naturligtvis ingen ursäkt för ondskan! Det är Silverens tragedi att det är skolgården på diktaforts massmöten än på demokratins sammanträden.

Om man av stor litteratur begär att personerna ska prata om "andra" saker har "Skattkamarön" första ingen chans. Men om det gäller att *gestalta* något så är den överlägsen i sitt slag. Precis som Lille Jim, doktorn och Trelovney vill vi gå på gängläsa på Silver igen, även efter det försäkringskassans avslöjandet att vill nämna oss, även sedan vi sett honom mörda oskyldiga i sine summarder.

Det här problemet, med ondskans charm syns inte i Stevensons även i se-

nare verk. De är i dag barmäktiga Stevensons-barn. Förenta gästas på det mesta av andra barna.

Silver är omöjlig att avhata. Ondskan är alltid klokast. Känslap är maktlös. Ondskan är alltid mest attraktiv. Men det finns något starkare än ondskan.

Dumheten

Silver kan få de andra sjövärvarna att vilja brottas. Men han kan inte få dem att i sin tur vara lustiga. De vill ha allt gemensamt. De är en grupp förvarna ängslarna. Som högläsning är det stor musik att vara med när Silver ska hålla ordning på dem. Vem har skurit sönder sin Bibel för att tillverka "Svarta lappen"? Busarna bicknar. "Det var Dick" sade någon.

Ryslig

En ryslig världsbild egentligen. Ondskan och dumhet suger tillsammans världen. Bara genom att överarna flintra varandra kan Jim och hans övriga lagga vintern på guidet. Och vad har de för rätt till det egentligen? I senare skattjägarsagor av Tolkein och andra brukar blodpengarna gå förlovade. Men Jim, doktorn och godsägaren lärar gått på kapten Flints huvudsak.

Det är bara i osagens form vi kan hantera sådana öningar.

Det började i med kartan. Men en visade sig långt mer agendoniig än vad Stevenson och hans skattjägare ansåg. Det är därför vi aldrig kan glömma att Billy Bones sjövärvare och Silvers gråsliga papageja som stricker att "Plastrar plastrar plastrar".